

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 04.12.2023).
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 04.12.2023).
3. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення 04.12.2023).
4. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 01.12.1994 № 266/94-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80#doc_info (дата звернення 04.12.2023).
5. Постанова Верховного Суду від 03.08.2023 р. № 357/5940/19 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113357338> (дата звернення 04.12.2023).

УДК 347.66

*Андрій КЛИЧКОВ,
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ
доктор філософії*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ МІСЦЯ ВІДКРИТТЯ СПАДЩИНИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Природне бажання кожної людини є набувати, накопичувати у свою власність речі, гроші, цінні папери, цифрові речі, майнові права, результати інтелектуальної, творчої діяльності, а також інші матеріальні та нематеріальні блага. Проте, час річ швидкоплинна і природнім бажанням людей є те, щоб їх майно успадкували в повному обсязі спадкоємці. Проте, реалізація такого права, відповідно до Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) передбачає свої деякі особливості, зокрема і щодо місця відкриття спадщини.

Так, відповідно до ст. 1216 ЦК України спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців). При цьому спадкування здійснюється за заповітом або за законом. До складу спадщини входять

усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Відповідно до ст. 1220 ЦК України передбачено, що спадщина відкривається внаслідок смерті особи або оголошення її померлою. При цьому обов'язково варто розуміти, що, окрім наявності зазначених вище факторів, також повинні бути й інші передумови для відкриття спадщини, складники спадкових правовідносин, які безпосередньо разом сприяють виникненню та розвитку спадкового правовідношення, процесу спадкування. Це норма цивільного законодавства, цивільна правосуб'єктність [4, с. 91].

Часом відкриття спадщини є день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою. Підставою для заведення в такому випадку спадкової справи, а в подальшому і для відкриття спадщини є заява спадкоємця (спадкоємців) про прийняття спадщини, яка подається/направляється нотаріусу.

Проте, 30.01.2024 законодавцем, викладено в новій редакції ст. 1221 ЦК України, відповідно до приписів якої передбачено, що місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця. Якщо місце проживання спадкодавця невідоме, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна - місцезнаходження основної частини рухомого майна. Якщо спадкодавець мав останнє місце проживання на території іноземної держави, місце відкриття спадщини визначається відповідно до Закону України «Про міжнародне приватне право».

При цьому, згідно пункту 21 Прикінцевих і перехідних положень ЦК України передбачено, що у період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, та протягом шести місяців з дня його припинення або скасування у випадку, якщо місцем відкриття спадщини є населений пункт, на території якого органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, територія, на якій ведуться активні бойові дії, або тимчасово окупована Російською Федерацією територія, щодо яких не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, дату відновлення здійснення своїх повноважень органами державної влади у повному обсязі, заява про прийняття спадщини, заява про відмову від прийняття спадщини, заява про відмову від заповідального відказу, вимога кредитора спадкодавця до спадкоємців, заява про охорону спадкового майна, заява про згоду бути виконавцем заповіту після відкриття спадщини, інші заяви щодо спадщини, спільного

майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи подаються нотаріусу незалежно від місця відкриття спадщини.

У разі якщо місцем відкриття спадщини є населений пункт або територія, зазначені в абзаці першому цього пункту, щодо яких не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, дату відновлення здійснення органами влади своїх повноважень у повному обсязі, а також у разі заведення спадкової справи не за місцем відкриття спадщини до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини», вчинення нотаріальних та інших дій нотаріусом щодо спадщини та спільного майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи здійснюється за місцем подання першої заяви. Якщо місцем подання першої заяви є населений пункт або територія, зазначені в абзаці першому цього пункту, вчинення нотаріальних та інших дій нотаріусом щодо спадщини та спільного майна подружжя (колишнього подружжя) в межах спадкової справи здійснюється за місцем подання першої заяви про видачу свідоцтва в населеному пункті або на території, що не зазначені в абзаці першому цього пункту.

Положення абзацу першого цього пункту в частині місця подання заяви, що свідчить про волевиявлення щодо спадкового майна, спадкоємців, виконавців заповіту, осіб, заінтересованих в охороні такого майна, або вимоги кредиторів застосовуються також до спадщини, місцем відкриття якої є населений пункт, розташований на тимчасово окупованій території України, протягом усього періоду тимчасової окупації такої території та шести місяців після завершення тимчасової окупації.

Цікавою також є позиція законодавця, відповідно до якої передбачається застосування положень абзаців першого та другого цього пункту до спадщини, яка відкрилася до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини».

Таким чином, законодавці зміни полягають у відновленні тексту ст. 1221 ЦК України до його попередньої редакції, де визначення місця відкриття спадщини здійснюється на підставі останнього місця проживання спадкоємця. При цьому, останніми законодавчими змінами встановлено спеціальні правила оформлення спадщини та права спадкоємців у період дії на території України воєнного стану. Так, для прикладу, якщо смерть спадкодавця настала на тимчасово окупованій території, або в районах, де ведуться активні бойові дії, спадкоємці наділені правом подання заяви про відкриття спадщини до будь-якого нотаріуса на території України.

Проаналізовані законодавчі зміни спрямовані на захист прав спадкоємців в умовах воєнного стану, проте проблемні питання їх

застосування можливо буде встановити лише після нотаріальної та судової практики.

Список використаної літератури:

1. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text> (дата звернення 05.02.2024).
2. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення 05.02.2024).
3. Федосеев Д. Час відкриття спадщини за законодавством України. *Університетські наукові записки*. 2020, № 5 (77) С. 89 – 96.
4. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 05.02.2024).

УДК 347.66 «364»

Олександр ГОЛОВКО,
*здобувач вищої освіти 208 навчальної групи
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ*

Науковий керівник:

*викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ
доктор філософії*

Андрій КЛИЧКОВ

ОСОБЛИВОСТІ РЕЄСТРАЦІЇ СПАДКОВОЇ СПРАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадженням на території України воєнного стану призвело до обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб. Не є винятком і сфера спадкових правовідносин.

Так, прийняття спадщини, на сьогодні, не простий та тривалий процес, який передбачає дотримання законодавства України, зокрема Цивільного кодексу України (далі - ЦК України), Сімейного кодексу України та інших нормативно-правових актів. Відповідно до приписів яких передбачено, що спадкування в Україні може здійснюватись за заповітом чи законом. У випадку відсутності заповіту право на спадкування одержують спадкоємці відповідно до черговості в порядку передбаченому ЦК України.

Проте, враховуючи ведення воєнних дій на деяких територіях України, а також набуття громадянами України статусу внутрішньо-